

Územná identita obyvateľov slovensko-rakúskeho pohraničia v okolí Bratislavy

Kristína Sisáková, Imrich Sládek

Príspevok sa zaoberá územnou identitou obyvateľov vybraných obcí slovensko-rakúskeho pohraničia v okolí hlavného mesta Slovenska. Jeho cieľom je prezentovať výsledky terénneho výskumu uskutočneného v roku 2019 pomocou dotazníka a na jeho základe analyzovať územnú identitu obyvateľov žijúcich v prihraničnom regióne Bratislavy (jeho slovenská a rakúska časť). Prínos predstavuje skúmanie identity obyvateľov s územím, ktorej poznanie môže viesť k zefektívneniu cezhraničnej spolupráce a zvýšeniu vzájomnej tolerancie medzi obyvateľmi dvoch štátov, medzi ktorými dochádza k výraznej migrácii obyvateľov. Analýzou sa preukázali aj narušitelia územnej identity v predmetnom území, medzi ktorých patria suburbanizácia, či migrácia.

Úvod

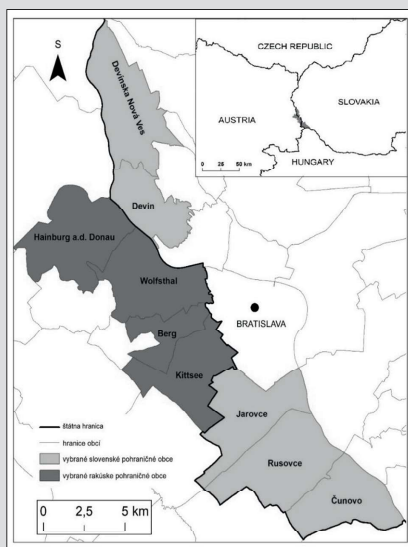
Pri slove „hranica“ má každý človek iné myšlienky a spájajú sa mu s ním rôzne asociácie. V spojení s minulosťou zvyknú byť predstavy skôr negatívneho rázu. V dnešnom svete existuje mnoho druhov hraníc a jednou z nich je aj hranica štátna. Vďaka Európskej únii mohla väčšina krajín zanevrieť na fyzické hranice a hraničné prechody a plne sa otvoriť okolitým štátom. Ako to však vyzerá na miestach, kde sa stretávajú dva štáty? A čo je príznačné pre správanie sa obyvateľov v slovensko-rakúskom pohraničí? Odpovede na tieto otázky sa snažíme nájsť práve prostredníctvom analýzy územnej identity obyvateľov, ktorej význam sa zvyšuje nielen v humanitných vedách, ale aj v záležitostiach týkajúcich sa medzinárodných vzťahov a cezhraničnej spolupráce. Predmetom nášho záuj-

mu sú mestské časti Bratislavy, konkrétne Jarovce, Rusovce, Čunovo, Devín a Devínska Nová Ves. Ich protipólmi na rakúskej strane pohraničia sú Hainburg an der Donau, Wolfsthal, Berg a Kittsee.

Motivácia voľby predmetného územia bola ovplyvnená skutočnosťou, že tento región stelesňuje oblasť stretu susedných národov a kultúr. V záujme autorov bolo obohatiť poznatky o tomto území o skutočnosti vyplývajúce z výskumu územnej identity vzhľadom na situáciu a procesy prebiehajúce v pohraničí.

Výskumu územnej, resp. regionálnej identity sa v minulosti venovalo viacero autorov, napr. Kollár (1998), či Vencálek (2017). V poslednom období to bol Kasala (2020), ktorý vo svojej práci diskutuje o dvoch prístupoch k regionálnej identite: tradičnom a sociálnokonštruktivistickom. Územná identita, čiže vzťah,

ktorý jedinec cíti k svojmu bydlisku alebo územiu, na ktorom uskutočňuje svoj život, je výsledkom dlhodobého procesu. Vzťah územie – jedinec je tvorený potrebným časom stráveným jedincem na jednom a tom istom mieste (Czaková 2009). Identitu s územím možno chápať aj „ako určitú intelektuálnu schopnosť človeka, resp. kolektívu stotožniť sa s daným miestom v konkrétnom čase“ (Žigrai 2000, in Hasprová 2006). Vlastnosti a znaky územnej identity sformuloval Žigrai (2000), pričom najväčší význam pripisuje aspektom ako je pocit istoty, spoluzodpovednosť, spoluúčasť, spolurozhodovanie, dôvera, dôstojnosť a transparentnosť. Ďalšie aspekty, ktoré možno pri územnej identite analyzovať, popisujú Bucher a Kunáková (2010) na základe Štětinovej (2006). Zmieňujú spokojnosť s prostredím a ohotu participovať na jeho kvalitatívnych zmenách.

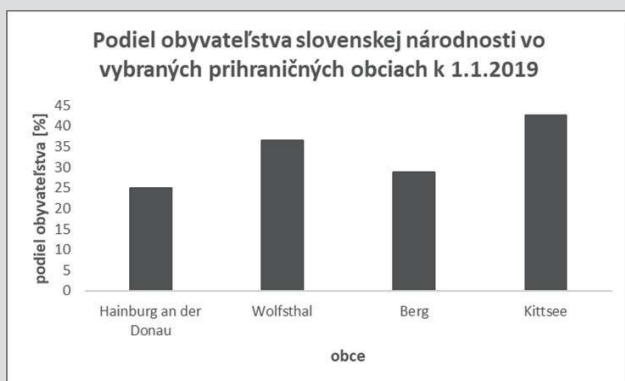
Obr. 1. Záujmové územie a jeho poloha voči susedným štátom

Po druhej svetovej vojne sa počet obyvateľov Bratislavy rýchlo znásobil kvôli masovému sťahovaniu za prácou a bývaním. Pôvodná rozloha a priestory mesta čoskoro nestačili a pre pokračovanie vo výstavbe boli k mestu v roku 1972 pripojené prímestské časti, medzi nimi aj obce z nami skúmaného územia, a to Devínska Nová Ves, Rusovce, Jarovce a Čunovo (Bizubová et al. 2000). Podľa údajov získaných prostredníctvom Štatistického úradu Slovenskej republiky sa v období 2009 – 2019 najviac zvýšil počet obyvateľov v mestskej časti Rusovce, ktorá je zároveň „najväčšou z trojice zadunajských mestskej časti Bratislavy“ (Bizubová et al. 2000, s. 122) a aj druhou najľudnatejšou v slovenskej časti skúmaného územia (ŠÚSR 2011). Najvyšší počet obyvateľov bol na začiatku a aj na konci sledovaného obdobia zaznamenaný v Devínskej Novej Vsi, no oproti roku 2009 poklesol o 382 obyvateľov. V ostatných obciach bol zaznamenaný nárast obyvateľstva. Čo sa týka migračného pohybu, celkovo kladné migračné saldo (prírastok obyvateľstva sťahovaním) za celé sledované obdobie vykazujú všetky vybrané mestské časti až na Devínsku Novú Ves,

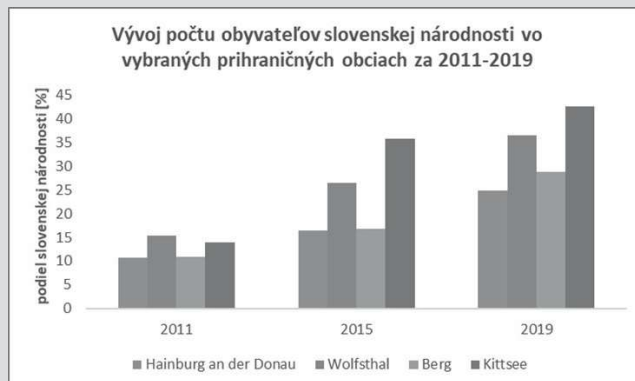
v ktorej prevažuje záporné migračné saldo (úbytok obyvateľstva zo sťahovania). Na druhej strane sa však mestská časť na severozápadnom okraji Bratislavy vyznačuje najvyššími hodnotami prirodzeného prírastku spomedzi vybraných obcí na slovenskej strane (ŠÚSR 2019). Pohľad na národnostnú štruktúru ponúka Sčítanie obyvateľov, domov a bytov z roku 2011, ktoré ukázalo, že v skúmaných mestských častiach výrazne prevažuje obyvateľstvo slovenskej národnosti. V Čunove a Jarovciach sa ako druhá najpočetnejšia ukázala národnosť chorvátska. V Rusovciach nasledujú za Slovákmi obyvatelia maďarskej národnosti (ŠÚSR 2011).

Bilanciu a štruktúru obyvateľstva rakúskej časti záujmového územia ponúka Štatistický úrad Rakúskej republiky (Statistik Austria 2019a). V sledovanom období 2011 – 2019 sa najviac zvýšil počet obyvateľov v obci Kittsee, kde pribudlo 1074 obyvateľov (Statistik Austria 2019d). Nasleduje mesto Hainburg an der Donau, Wolfsthal a Berg (Statistik Austria 2019b, c, e). Čo sa týka národnostnej štruktúry, zamerali sme sa na podiel obyvateľstva slovenskej

národnosti. Dáta o obciach a okresoch k 1.1.2019 získané prostredníctvom interaktívneho online atlasu sprostredkúva opäť Statistik Austria (2019f, g). Podiel obyvateľstva slovenskej národnosti jednotlivu za vybrané obce rakúskej časti skúmaného územia zobrazuje graf (obr. 2). V obci Kittsee, kde sa nachádza aj hraničný prechod na Slovensko, bol zaznamenaný najvyšší podiel Slovákov (42,49 %). S 36,56 % nasleduje Wolfsthal, ďalej Berg (28,86 %) a Hainburg an der Donau (24,86 %). Na základe uvedených hodnôt možno tvrdiť, že podiel Slovákov klesá so zväčšujúcou sa vzdialenosťou od slovensko-rakúskej hranice. Uvedené dáta sa stávajú zaujímavými pri pohľade na vývoj podielu slovenskej národnosti vo vybraných obciach za obdobie 2011 – 2019 (obr. 3). Ak medzi sebou porovnáme prihraničné okresy (politische Bezirke), má okres Neusiedl am See, do ktorého patrí Kittsee, najvyšší podiel obyvateľov slovenskej národnosti (5,25 %). V okrese Bruck an der Leitha, do ktorého patria zvyšné tri skúmané obce, bol zaznamenaný 3,77 % podiel, v najsevernejšom prihraničnom okrese Gänserndorf bol s 1,22 % podiel najnižší (Statistik Austria 2019g).

Obr. 2: Podiel obyvateľstva slovenskej národnosti vo vybraných prihraničných obciach (zdroj: Statistik Austria 2019f)

Obr. 3: Vývoj počtu obyvateľov slovenskej národnosti vo vybraných prihraničných obciach (zdroj: Statistik Austria 2019f)

Administratívny vývoj obcí v rakúskej časti skúmaného územia bol mierne odlišný ako v slovenskej časti. Najvýchodnejšie ležiace mesto Rakúska Hainburg sa formovalo ako osada pod hradom s dôležitou strategickou polohou, obce Berg a Wolfsthal sa v roku 1972 zlúčili do jednej, no po 24 rokoch sa vrátili k samostatnosti. Obec Kittsee bola po prvej svetovej vojne začlenená do historicky novej spolkovej krajiny Burgenland, v ktorej sa viedli spory s Maďarskom kvôli presnému vytýčeniu hranice. Obrovský rozmach sa tu začal až po páde

„železnej opony“ (Bizubová et al. 2000).

Metódy a dáta

V súvislosti s územnou identitou je jedným z empirických postupov na získanie dát o obyvateľstve a jeho správnej použítie dotazníka (Štětínová 2006, in Bucher, Kunáková 2010). S dotazníkmi zameranými na túto problematiku nie je bežné sa stretnúť a keďže neexistuje žiaden vzorový dotazník na skúmanie územnej identity, nebolo jednoduché vytvoriť ani dotazník použitý pre tento vý-

skum. Pre vyššiu efektívnosť zberu dotazníkov bola vypracovaná aj jeho elektronická verzia, pretože sme sa domnievali, že ľudia sa javia ako viac komunikatívni a ochotní práve vo virtuálnom svete, čo sa aj potvrdilo. Taktiež bola vypracovaná aj verzia v nemeckom jazyku (pre obyvateľov na rakúskej strane záujmového územia).

Dotazník bol administrovaný počas mesiacov júl a august 2019 a obsahoval celkovo 17 otázok. V záujme zabezpečiť pestrosť dát a informácií v ňom, boli zahrnuté aj otázky kvalitatívneho charak-

teru, ktoré ponúkli respondentom priestor na vyjadrenie svojich myšlienok, názorov a postojov, čo výrazne podporilo skúmanie územnej identity. Obyvatelia vybraných mestských častí Bratislavy boli oslovení na sociálnych sieťach (v skupinách a na oficiálnych stránkach). Pri zbere dát bol vo vysokej miere nápomocný starosta mestskej časti Jarovce. Dopytovanie obyvateľov slovenskej strany pohraničia prebiehalo teda čisto prostredníctvom dotazníkov v elektronickej podobe. Spolu bolo vyzbieraných 119 slovenských dotazníkov. Zber dát medzi rakúskym obyvateľstvom skúmaného územia nepredstavoval taký úspech ako na slovenskej strane. Terénny zber

bol náročný, najmä kvôli neochote oslovených ľudí participovať na výskume a vysokej koncentrácii Slovákov. Elektronický dotazník vyplnilo až 20 respondentov z celkového počtu 33. Na zber štatistických dát nadväzovalo ich spracovanie a vyhodnotenie.

Výsledky dotazníkového prieskumu – slovenské dotazníky

Najvyšší počet opýtaných (58 osôb) pochádza z mestskej časti Jarovce. Najmenej dotazníkov (4) bolo odoslaných

z Devínskej Novej Vsi. Z celkového počtu 119 respondentov je 34 mužov a 85 žien. Priemerný vek všetkých opýtaných spolu predstavuje 37,9 roka. Podrobná veková štruktúra sledovaného súboru je uvedená v tabuľke (tab. 1). Odpovede v otázke, ktorá sa pýtala na pôvod obyvateľov, poukazujú na značný záujem o priľahlé oblasti Bratislavy. Až 63 % opýtaných sa na miesto svojho momentálneho bydliska prisťahovalo. Najčastejším dôvodom voľby bydliska boli rodinné dôvody uvedené ako odpoveď 68-krát.

Vek respondentov (vybrané slovenské obce)	Muži	Ženy	Spolu
18-22	2	3	5
23-27	4	11	15
28-32	2	14	16
33-37	5	18	23
38-42	13	15	28
43-47	3	11	14
48-52	2	4	6
53-57	2	5	7
58-62	0	3	3
62+	1	1	2
Spolu	34	85	119

Tab. 1 Veková štruktúra respondentov vo vybraných slovenských prihraničných obciach (zdroj: vlastný výskum)

Predmetom ďalšej otázky bolo vyjadrenie spokojnosti s vybavením a fungovaním obce. Kladné ohlasy prevažujú v dotazníkoch z Jaroviec, Rusoviec a Devínskej Novej Vsi. Najviac nie úplne spokojných a nespokojných obyvateľov s fungovaním a vybavením obce bolo v mestskej časti Čunovo a Devín. To, ako opýtaní vnímajú atmosféru vo svojej obci, mali možnosť vyjadriť voľnou odpoveďou. Vo všetkých piatich sledovaných mestských častiach prevláda pozitívna atmosféra. Jarovčania si pochvaľujú pokoj a rodinného a priateľského ducha. Čo naopak atmosféru Jaroviec naruša je neustály stavebný ruch. V Rusovciach sa vyskytlo najviac negatívnych dojmov,

ktoré sa, okrem iného, týkali delenia na staro- a novousadlíkov.

Určitú mieru spokojnosti, resp. nespokojnosti obyvateľov možno dedukovať aj z odpovedí na otázku, kde mali respondenti uviesť aspoň 3 klady a 3 zápory obce, v ktorej bývajú. Nie vždy bolo zadanie otázky splnené a odpovede plne relevantné otázke. Jeden Devínčan uviedol: „Obec je v nútenej správe a všetko riešia aktívni občania cez rôzne združenia“. Príroda, pokoj, ticho, poloha mestskej časti a dostupnosť okolia boli najčastejšie skloňované ako klady jednotlivých mestských častí. Veľké plus vidia Čunovčania aj v komunite, ktorú vytvá-

rajú. Na opačnej strane škály, čiže medzi záporni, bola najviac spomínaná nedostačujúca občianska vybavenosť, stavebný ruch a s ním spojené negatíva a zápchy.

Významne pozitívnym javom pri skúmaní územnej identity obyvateľov je aj ich ochota participovať na zmenách vo svojom okolí. Tú možno pozorovať vo všetkých sledovaných mestských častiach Bratislavy (obr. 4). Aj napriek tomu, že sa javí vysoká ochota zlepšiť svoje okolie, nie všetci opýtaní uviedli námety na zlepšenie. Väčšina získaných námietok na zlepšenie reflektuje už spomenuté zápory.

Obr. 4 Ochota obyvateľov participovať na zmenách svojho okolia (zdroj: vlastný výskum)

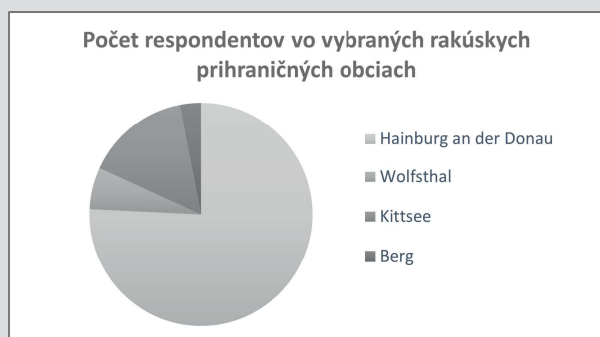
Tesná blízkosť centra Bratislavy k okolitým mestským časťami sa u respondentov javila ako vysoko pozitívna, keďže až 108 zo 119 odpovedí na otázku týkajúcu sa vnímania blízkosti centra Bratislavy, bolo kladného charakteru. Vnímanie blízkosti rakúskej hranice sa u obyvateľov vybraných prihraničných mestských častí nieslo tiež v prevažne pozitívnom duchu. Ako veľkú výhodu susedstva s Rakúskom uvádzali respondenti naku-povanie za výhodné ceny, možnosti rekreácie a pracovné príležitosti. Vplyv blízkosti hranice s Rakúskom sa na základe získaných početností nezdá byť taký výrazný ako vplyv centra Bratislavy na obce v okolí. Celkovo 56 respondentov pociťuje vplyv neďalekej rakúskej hranice na situáciu v ich obci. Nie vždy

je však tento vplyv pozitívneho charakteru. Najviac sa zdajú byť zasiahnutí obyvatelia Jaroviec, keďže sa v tejto mestskej časti nachádza hraničný prechod Jarovce – Kittsee. Tí sa posťažovali na zničené cesty v dôsledku tranzitnej dopravy a vysoké ceny v stravovacích zariadeniach, ktoré sú prispôbené práve návštevníkom z Rakúska.

V poslednej otázke dotazníka mali dopytovaní obyvatelia možnosť prostredníctvom voľnej odpovede uviesť okolnosti, ktoré by ich prinútili zmeniť miesto bydliska. Najpočetnejšia skupina obyvateľov sa vyjadrila, že by bydlisko nemenila alebo si to momentálne nedokáže predstaviť.

Výsledky dotazníkového prieskumu – rakúske dotazníky

Najvyšší počet respondentov, konkrétne 25, pochádza z mesta Hainburg an der Donau (obr. 5). Medzi opýtanými všeobecne prevažujú ženy (20) nad mužmi (13). Priemerný vek všetkých respondentov z rakúskej časti je spolu 39,7 roka. Z celkového počtu je len 12 z nich pôvodnými obyvateľmi svojej obce, 21 respondentov sa prisťahovalo. Ako rozhodujúce sa pri voľbe bydliska ukázali rodinné dôvody, ktoré boli uvedené ako odpoveď 15-krát.

Obr.5 Počet respondentov vo vybraných rakúskych prihraničných obciach (zdroj údajov: vlastný výskum)

Vek respondentov (všetky rakúske obce)	Muži	Ženy	Spolu
18-22	2	2	4
23-27	0	1	1
28-32	3	1	4
33-37	0	6	6
38-42	1	3	4
43-47	2	4	6
48-52	1	1	2
53-57	2	2	4
58-62	1	0	1
62+	1	0	1
Spolu	13	20	33

Tab. 2 Veková štruktúra respondentov vo vybraných rakúskych prihraničných obciach zdroj: vlastný výskum)

U rakúskych respondentov (18) prevažuje nie úplná spokojnosť s vybavením a fungovaním obce. Na základe toho, že v otázke, ktorá sa pýta na výskyt určitých druhov zariadení v obci, bolo vo všetkých prípadoch zaškrtnutých 4 a viac z uvedených možností, usudzujeme, že prevažujúca nespokojnosť obyvateľov obcí môže súvisieť skôr s fungovaním, ako s vybavením obce. 15 obyvateľov mesta Hainburg an der Donau uviedlo, že nie sú úplne, resp. nie sú spokojní s vybavením a fungovaním obce, no všetci z nich sú ochotní participovať na zlepšovaní životného a sociálneho prostredia, v ktorom žijú. To isté platí pre 5 respondentov z Kittsee.

Najčastejšie skloňovanými témami v návrhoch na zlepšenie prostredia v Hainburgu bola podpora mladých, zlepšenie dopravy, resp. premávky v centre mesta a aj samotná ochrana starého centra mesta. Avizovaný návrh na zlepšenie konceptu dopravy je značne opodstatnený. Cestné komunikácie v centre Hainburgu sú úzke a často preťažované

množstvom áut, čo má dopad aj na stav historickej časti mesta.

V ďalších otázkach dotazníka mali aj rakúski respondenti možnosť vyjadriť svoju mienku o kladoch a záporoch obce. Najskôr krátkym opísaním atmosféry vo svojej obci a následným uvedením 3 kladov a 3 záporov svojej obce. Pri vyjadreniach k atmosfére v meste Hainburg (tab. 3) prevažujú negatívne hodnotenia, ktoré najčastejšie súviseli s vysokým podielom cudzincov žijúcich v tomto meste. Ďalej nasledovala hustá premávka a hluk. Medzi klady tejto obce možno zaradiť dobré dopravné spojenia s okolím a kvalitnú infraštruktúru a taktiež jej vybavenie v podobe nákupných a zdravotníckych centier a možností na šport, oddych a rekreáciu.

Opýtaní na rakúskej strane pohraničia vnímajú blízkosť slovenskej hranice a hlavného mesta Slovenska viac negatívne ako pozitívne a skoro úplná väčšina (32 z 33 respondentov) registruje vplyv slovenskej hranice a hlavného mesta na situáciu vo svojej obci. Rakúski respon-

denti sa v súvislosti s nestráženým hraničným prechodom posťažovali na ilegálne prekračovanie hranice a pašeráctvo. Aj napriek negatívnym vyjadreniam o množstve cudzincov, hustej premávke a chýbajúcom vybavení v obciach, sa ako najčastejšia odpoveď na otázku „Aké okolnosti by Vás donútili zmeniť miesto pobytu?“ vyskytuje „za žiadnych okolností“. Medzi pozitíva slovensko-rakúskeho susedstva sa zaradilo využívanie služieb zo Slovenska alebo v hlavnom meste.

Hainburg an der Donau		Početnosti
KLADY	priroda, pokoj a okolie	15
	šport, oddych, rekreácia	8
	poloha, doprava a infraštruktúra	16
	vybavenie obce	14
	komunita	4
	iné	4
ZÁPORY	cudzinci a s nimi spojené negatíva	14
	premvávka, hluk, verejná doprava	19
	nedostatočné vybavenie obce	5
	komunita	4
	drahé nehmuteľnosti a ich nedostatok	3
	iné	7

Tab. 3 Klady a zápory mesta Hainburg an der Donau (zdroj: vlastný výskum)

Výsledky analýzy územnej identity

Na základe publikácií od Žigraia (2000), Czakové (2009), Buchera a Kunákového (2010) a výskumov Kollára (2001, 2003) bolo zvažované, čo možno považovať za aspekt ovplyvňujúci formovanie a intenzitu územnej identity obyvateľov, ako aj aspekty vplyvajúce na identitu so záujmovým územím skúmaným v tejto práci. Medzi nich patrí dĺžka pobytu na určitom území, suburbanizácia, migrácia a poloha obce.

Napätie prameniace zo suburbanizácie, resp. urbanizácie negatívne ovplyvňuje územnú identitu obyvateľstva (Czaková 2009). Je prirodzené, že aj po presťahovaní sa na iné miesto si každý z nás so sebou nesie zvyklosti a spôsob života z predchádzajúcej obce. Preto práve čas strávený na novom mieste bydliska sa javí v súvislosti s územnou identitou ako rozhodujúci. S prihliadnutím na tvrdenie o dĺžke formovania sa územnej identity, ktoré uvádza Czaková (2009), môžeme vysloviť domnienku, že vzťah s územím je silnejší u jedincov, ktorí sa v mieste svojho terajšieho bydliska už narodili alebo tam bývajú dostatočne dlho. Príťahovalci prevažujú nad pôvodným obyvateľstvom celkovo na slovenskej (63,03 %) a rakúskej (63,69 %) strane pohraničia a aj jednotlivci v každej jednej z vybraných slovenských a rakúskych prihraničných obcí. Výpovede opýtaných vyjadrujú určité nezhody a spory medzi staro- a novousadlíkmi. Odpovede tohto charakteru však predstavovali v slovenských dotazníkoch minoritu a pri hodnotení atmosféry prevažovali odpovede pozitívne.

Za ďalšieho narušiteľa identity s územím možno v súvislosti s predošlými tvrdeniami považovať aj migráciu. Tento aspekt je citeľnejší na rakúskej strane pohraničia. Vychádzame opäť z uvedených vyjadrení pri opise atmosféry

vo obci. V meste Hainburg an der Donau a obci Kittsee prevažujú negatívne hodnotenia nad pozitívnymi práve kvôli množstvu cudzincov a príťahovalcov. Jeden respondent z Hainburgu uviedol, že je ťažké cítiť sa tu príjemne, keď má človek pocit, že čoskoro bude menšinou vo vlastnej krajine.

Poloha obcí vzhľadom na blízkosť hlavného mesta Slovenska a slovensko-rakúskej hranice sa tiež javí ako aspekt ovplyvňujúci identitu s územím. Navzdory tomu, že obyvatelia vybraných územných jednotiek na slovenskej strane zrejme vykonávajú podstatnú väčšinu svojich činností ako zamestnanie, vzdelávanie, nakupovanie a spoločensko-kultúrne aktivity v „srdci“ Bratislavy sa domnievame, že sa slovenskí respondenti identifikujú aj s miestom svojho bydliska. Realizovanie činností mimo miesta bydliska je možné opodstatniť nedostatočnou občianskou vybavenosťou vybraných mestských častí, ktorá bola často spomínaná medzi záporami obcí/mestských častí. Rakúski respondenti sa nachádzajú od hlavného mesta svojej krajiny o niečo ďalej ako tí slovenskí a mohli by sme sa domnievať, že vzdialenosť Viedne od nami vybraných rakúskych prihraničných obcí má pozitívny dopad na formovanie územnej identity obyvateľov. Tí sa identifikujú s obcou, v ktorej bývajú a nie sú pod vplyvom veľkomesta nachádzajúceho sa v okolí.

Na základe získaných dát registrujeme u respondentov prevažujúci kladný vzťah k miestu bydliska. Oslovení obyvatelia vybraných prihraničných obcí sa stotožňujú s územím, v ktorom realizujú svoj život, sú si vedomí jeho kladov a tak isto i nedostatkov, ktoré sú však ochotní svojím vlastným pričinením odstrániť. Ako potvrdenie identity s územím môžeme brať do úvahy skutočnosť, že aj napriek vyjadreným negatívam by prevažujúca väčšina opýtaných svoj bydlisko nemenila za žiadnych okol-

ností. Nemožno však zanedbať stupňujúci sa vplyv suburbanizácie a migrácie. Tieto demografické procesy budú teoreticky narúšať územnú identitu stále viac a viac.

Diskusia

Európska únia ako zoskupenie, do ktorého, okrem iných štátov, patrí Slovenská republika aj Rakúsko, prináša neustále nové návrhy a riešenia, ktoré priamo, či nepriamo ovplyvňujú cezhraničnú spoluprácu a regionálny rozvoj (Faltán 2004). „[...] jeden z dôvodů, proč mnohá navrhovaná řešení v Evropské unii nefungují, souvisí právě s nedostatečně věnovanou pozorností rozdílům v myšlení a vnímání lidí [...]“ (Vencálek 2019, s. 69). Na základe toho je možné usúdiť, že skúmanie identity regiónov a identity obyvateľov s územím má veľký význam.

Ako uvádza Vencálek (2017), rozvoj Európskej únie so sebou, v záujme zdokonalenia a zefektívnenia spolupráce, prináša aj zmenu percepcie hraníc, pričom taktiež hovorí o určitom „znižovaní významu hraníc“, ktoré sa netýka len tých politických, ale aj etnických. Je však možné odbúrať mentálnu hranicu, nachádzajúcu sa v obyvateľoch žijúcich na danom území, tak ako tú fyzickú? Vencálek (2017) ďalej píše, že ľudia si uvedomujú spoločenské rozdiely na oboch stranách hranice a hranica následne tieto rozdiely ohraničuje a zvyrazňuje.

Behaviorálny geograf Kollár, ktorý sa venuje skúmaniu slovensko-rakúskeho pohraničia, vo výskume z roku 1998 uvádza, že „nemôžno jednoducho zmazať viac ako 40 rokov úplne rozdielneho ekonomického a spoločenského vývoja v Rakúsku a na Slovensku“ (Kollár 2001, s. 71). Aj po 21 rokoch od Kollárovoho skúmania sa v roku 2019, kedy bol vykonaný terénny výskum v slovensko-rakúskom pohraničí, stretávame s citeľnými rozdielmi medzi slovenským a rakúskym

obyvateľstvom žijúcim v pohraničí. Súvislosti medzi Kollárovými výskumami a nami získanými dátami možno porovnať v pozitívnom vzťahu Slovákov k slovensko-rakúskej hranici a vyššej frekvencii prekračovania hranice slovenským obyvateľstvom.

Medzi obyvateľmi pohraničia sa stáva všeobecne známou skutočnosťou, že rakúske prihraničné obce sa časom transformujú na satelity hlavného mesta Slovenskej republiky. V súvislosti s cudzincami a prisťahovalectvom sa vyskytlo u respondentov na rakúskej strane pohraničia viacero negatívnych odpovedí. Na jednej strane určitej skupine Rakúšanov prekáža množstvo nakupujúcich Slovákov v rakúskych nákupných centrách, na strane druhej s tým vedenie prevádzok nemá žiadny problém, keďže zámerne zamestnáva Slovenky a Slovákov pre zjednodušenie komunikácie pri predaji. V takýchto situáciách možno len konštatovať, že istým spôsobom profituje ako slovenská, tak aj rakúska strana. A aj nákupný turizmus môžeme v tomto prípade vnímať ako produkt Európy bez hraníc.

Záver

Príspevok sa zaoberá analýzou územnej identity obyvateľov žijúcich v slovensko-rakúskom pohraničí v okolí Bratislavy. Podstatnou súčasťou k jeho dosiahnutiu bol výskum uskutočnený prostredníctvom dotazníkovej metódy.

Na základe výsledkov, ktoré priniesla analýza územnej identity môžeme konštatovať, že sa obyvatelia na slovenskej aj rakúskej strane stotožňujú s územím, v ktorom uskutočňujú svoj život. Charakter ich identity s územím je však značne narúšaný suburbanizáciou, migráciou a blízkosťou Bratislavy. Ku skvalitneniu výskumu by výrazne pomohol zhodný a aj celkovo vyšší počet respondentov zo Slovenska a Rakúska.

V súvislosti so zefektívnením cezhraničnej spolupráce a zvýšením vzájomnej tolerancie na oboch stranách hranice dúfame v prínos príspevku v tejto oblasti života. V neposlednom rade by výskumy na podobnej báze mohli viesť k odstráneniu nedostatkov a zlepšeniu fungovania obcí, a to nielen v tomto regióne.

Bibliografia

1. Bizubová, Mária, a iní. Slovensko-rakúsko-maďarské Podunajsko. Bratislava : Dajama, 2000.
2. Bucher, Slavomír a Kunáková, Lucia. Identita ako kontext geografického výskumu, teoreticko-metodologický rámec. Geografická revue. 6, 2010, 1.
3. Czaková, Gabriela. Teoretické východiská sídelnej identity. Geografické štúdie. 13, 2009, 2.
4. Falťan, Ľubomír. Prihraničné regióny a euroregionálna spolupráca. [aut. knihy] Ľubomír (ed.) Falťan. Regionálny rozvoj Slovenska v európskych integračných kontextoch. Bratislava : Interlingua, 2004.
5. Kasala, Karol. Esencialistický (tradičný) versus konštruktivistický prístup k regionálnej identite. Geografický časopis. 72, 2020, 4.
6. Kollár, Daniel. Obraz Rakúska a Slovenska u obyvateľov slovensko-rakúskeho pohraničia. Geografický časopis. 53, 2001, 1.
7. Kollár, Daniel. Percepcia slovensko-rakúskej hranice a suseda v sociálno-geografickom výskume. [aut. knihy] Ľubomír Falťan. Mentálna hranica - Obraz suseda v slovensko-rakúskom pohraničí. Bratislava : Sociologický ústav SAV, 2003.
8. Statistik Austria 2019a. Ein Blick auf die Gemeinde. [Online] 2019. <https://www.statistik.at/blickgem/index>.
9. Statistik Austria 2019b. Ein Blick auf die Gemeinde Berg - Bevölkerungsentwicklung. [Online] 2019. <https://www.statistik.at/blickgem/G0201/g30703.pdf>.
10. Statistik Austria 2019c. Ein Blick auf die Gemeinde Hainburg a.d. Donau - Bevölkerungsentwicklung. [Online] 2019. <https://www.statistik.at/blickgem/G0201/g30710.pdf>.
11. Statistik Austria 2019d. Ein Blick auf die Gemeinde Kittsee - Bevölkerungsentwicklung. [Online] 2019. <https://www.statistik.at/blickgem/G0201/g10711.pdf>.
12. Statistik Austria 2019e. Ein Blick auf die Gemeinde Wolfsthal - Bevölkerungsentwicklung. [Online] 2019. <https://www.statistik.at/blickgem/G0201/g30728.pdf>.
13. Statistik Austria 2019f. STATatlas - Bevölkerung nach Staatsangehörigkeitsgruppen, Staatsangehörige aus Slowakei, Gemeinden. [Online] 2019. <https://www.statistik.at/atlas/>.
14. Statistik Austria 2019g. STATatlas - Bevölkerung nach Staatsangehörigkeitsgruppen, Staatsangehörige aus Slowakei, Politische Bezirke. [Online] 2019. <https://www.statistik.at/atlas/>.
15. ŠÚSR 2011. Sčítanie obyvateľov, domov a bytov (Bratislavský kraj). [Online] 2011. <https://census2011.statistic-sk/tabulky.html>.
16. Štětínová, Katěřina. Územní identita obyvatel Česka: Vývojový a hierarchický pohled. Diplomová práce. Praha : Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 2006.
17. Vencálek, Jaroslav. Fenomén hranice ako garant (nielen) európskej regionálnej rôznorodosti - Pracovný zôšit I. Prešov : ADIN, 2017.
18. Vencálek, Jaroslav. Genius loci jako vnitřní regionálně-kohézni síla umožňující tvorbu fraktálně-spoločenských struktur. Annales scientia politica. 8, 2019, 2.
19. Žigrai, Florin. Možnosť použitia územnej identity ako kritéria pri vymedzovaní územno-správnych jednotiek. Geografické štúdie. 2000, 7.